

Dato: 22.04.2012

Retningslinjer for bruk av borebolter og faste forankringer

1. Bakgrunn for saken

Bruk av borebolter og andre faste forankringer har alltid vært omdiskutert i klatremiljøet, i Norge så vel som i resten av verden. Det er mange gode grunner til dette, og det er ikke mulig for en organisasjon som NKF å innta et generelt standpunkt som kan brukes likt i alle saker. Tvert imot er det mange spørsmål knyttet til bolting som bør diskuteres på nytt i hver sak og kan få ulike utfall, men samtidig er det viktig for NKF å støtte seg til en grunnholdning som har bredest mulig aksept i det norske klatremiljøet.

I forbindelse med flere saker om gjennomføring eller støtte til prosjekter med opparbeiding og sikring av klatrefelt, har NKF hatt behov for prinsipielle retningslinjer til grunnlag for behandlingen. Hensikten med dette notatet er å formulere slike retningslinjer, og i tillegg å peke på utdypende spørsmål som bør reises hver gang NKF eller andre skal ta stilling til og/eller gjennomføre nye bolteprosjekter, inkludert rebolting.

Styret inviterer klatrettinget 2012 til å vedta punkt 2 i dette notatet som nye retningslinjer for NKF. Resten av notatet vil stå som begrunnelse for retningslinjene og som bakgrunn for videre diskusjoner i nye enkeltsaker. Retningslinjene vil bare bli styrende for NKF selv. For medlemsklubber og andre vil de stå som en anbefaling og vegledning til videre diskusjon, ikke som noe pålegg. Hver klubb bør formulere sin egen politikk bygd på lokale forutsetninger og tradisjoner, men gjerne med disse anbefalingene som grunnlag.

Vedtak

Retningslinjene, punkt 2 i notatet i den formen det er gjengitt her, ble vedtatt av Klatrettinget den 22. april 2012. Retningslinjene gjelder dermed for all bolting som gjennomføres eller støttes av NKF.

2. Retningslinjer for bruk av borebolter og andre faste forankringer

(Nummerhenvisninger til utdypende punkter lenger bak i notatet.)

1. NKF skal i størst mulig grad tilstrebe sporløs ferdsel, og holde tekniske inngrep på et minimum (3 og 4).
2. Ruter og klatrefelt kan under gitte omstendigheter sikres med faste forankringer, som bruksfremmende og eventuelt beskyttende tiltak der:
 - a. nye felt og nye linjer av høy kvalitet ikke kan sikres på annen måte
 - b. brukshyppigheten er stor, slik at teknisk tilrettelegging kan redusere konflikter og være til beste for klatrere, andre brukere og området selv
3. Ruter som kan sikres naturlig, skal som hovedregel ikke boltes. Unntak kan gjøres for miksruter der rutas særegenhet ikke ødelegges av helbolting.
4. Normalt skal det ikke boltes i fjellet (alpint terreng) eller i etablerte felt for naturlig sikret klatring. Unntak kan gjøres for rappellruter på mye trafikkerte fjell og ruter der dette vil gagne sikkerhet og estetikk (oppdydding). Eventuell bolting av flertaulengders ruter (6.6) må bygge på spesielt grundige vurderinger av stedlige forhold og sikkerhet.
5. Lokale tradisjoner (8.6 – 8.8) og rutenes bestigningshistorie (9.3) skal tas hensyn til, særlig etablerte skiller mellom felt for naturlig sikret klatring og klatring på faste forankringer.
6. Ved bolteprosjekter som gjennomføres eller støttes av NKF gjelder følgende hensyn og krav:
 - a. Bruksrettighetene skal være avklart gjennom en grunneieravtale (8.3).
 - b. Fare for konflikter knyttet til bruken av feltet ved økt ferdsel skal være vurdert og hvis nødvendig avhjulpet med passende tiltak (8.3).
 - c. Ansvar for framtidig vedlikehold bør være avklart gjennom avtale med lokal klatreklubb.
 - d. Det skal brukes bolter av beste kvalitet for å sikre lengst mulig levetid (6.1).
 - e. Når nye ruter og felt åpnes for allmenn klatring gjennom bolting, skal rutene boltes sikkert, med minimal risiko for bakkefall og andre farlige fall (6.3). Det samme gjelder ved rebolting.
 - f. Andre prinsipper og krav til sikker bolting i dette notatets punkt 6 skal følges.
 - g. Ethiske spørsmål stilt i dette notatets punkt 8 skal være vurdert før gjennomføring.
7. Bolteprosjekter skal ikke gjennomføres der det kommer i konflikt med vernebestemmelser, artsfredning, andre viktige naturvern hensyn eller ønskene til lokalt klatremiljø (8.4 - 8.5).
8. NKF bør normalt bare støtte bolting av felt som med stor sannsynlighet vil bli brukt i lang tid.
9. Om og hvordan bolting og rebolting skal gjennomføres, kan ellers avhenge av forhold og spørsmål som drøftes nedenfor.

Bakgrunn, utdypende kommentarer og momenter til videre diskusjon

3. Gjeldende vedtak

NKF har gjennom hele sin eksistens stått for prinsippet om ”sporløs ferdsel”, men likevel gått inn for bolting av mange enkeltfelt under gitte hensyn. Seinest kommer dette til uttrykk i følgende dokumenter:

1. Generelle prinsipper for rebolting, 2005

Dette dokumentet ble behandlet i januar 2005 og lagt til grunn for ”Osloprosjektet”. I innledningsavsnittet heter det:

”Rebolting av klatrefelt skal ta hensyn til sikkerheten, holde naturinngrepene på et minimum, være utført så estetisk som mulig, rette opp eventuelle feil fra tidligere bolting og være i pakt med norske klatretradisjoner og lokale forhold.”

2. Handlingsplan 2010-2012

I NKFs gjeldende handlingsplan står følgende:

”I nærområder skal vi gi støtte til opparbeiding og vedlikehold av gode klippeklatrefelt og arbeide for konfliktfri atkomst. Vi støtter bruksfremmende tiltak i pakt med tradisjonene for sporløs ferdsel. NKF skal sammen med bl.a. myndigheter og andre organisasjoner jobbe for å sikre allemannsretten og et mest mulig urørt fjellmiljø.”

4. Utgangspunkt

Disse to vedtakene bygger på et grunnsyn som sier at:

1. natur uberørt av menneskelige inngrep er et gode i seg selv,
2. klatreres nåtidige og framtidige opplevelser er best tjent med å holde alle inngrep på et (nødvendig) minimum og så lite synlige som mulig,
3. teknisk tilrettelegging kan redusere konflikter og være til beste for klatrere, for andre brukere og for området selv når brukshyppigheten er stor,
4. bolting kan forsvares når nye felt og nye linjer av høy kvalitet ikke kan sikres på annen måte,
5. de som har brukt klatrefeltet i lengst tid – som regel de som bor i området – er de som bør ha størst innflytelse på eventuell tilrettelegging.

4.1. Videreføring

Dette notatet tar som utgangspunkt at ”sporløs ferdsel” er et prinsipp som er godt rotfestet i norsk friluftslivstradisjon og dessuten lite omstridt. Prinsippet i seg selv er det derfor liten grunn til å ta opp til noen omveltende debatt. Det bør fortsatt ligge til grunn for NKFs anleggspolitikk; tiltak for og spor av klatring utendørs bør være så lite synlige som mulig.

Prinsippet modifiseres av punktene 3 og 4 over. Når og under hvilke hensyn kan vi så tillate oss å bolte ruter eller felt? Siden hvert tilfelle er forskjellig, er det verken ønskelig eller hensiktsmessig å definere et sett av retningslinjer som skal brukes likt på alle saker. I stedet bør vi bestemme hvilke spørsmål som er viktige og la dem avgjøre:

- om tiltaket bør gjennomføres eller ikke,
- om det bør stilles spesielle krav ved gjennomføring.

5. Sikkerhet, generelt

Konklusjon: Bolting må ses på som nøytralt i forhold til klatresikkerheten. Noen faremomenter elimineres, men andre introduseres. Kravene til klatrernes egenferdighet senkes. Bolting må derfor vurderes som tilrettelegging for enklere og mer tilgjengelig klatring, ikke som sikringstiltak.

Alt tyder på at hyppigheten av ulykker knyttet til sikringspunktene er lavere på klatrefelt som er boreboltsikret enn på felt som er naturlig sikret. Men felt som er godt boltet vil tiltrekke seg nye grupper av klatrere, og noen av disse er mer utsatt for andre typer ulykker. I praksis er det vanskelig å gi noe klart svar på om bolting gir færre ulykker.

I det lange løp krever faste forankringer også tilsyn og vedlikehold. I praksis gjør dette sikkerheten for den jevne klatrer avhengig av andres innsats. Samtidig vil borebolter gjøre behovet for egne vurderinger mindre åpenbart, noe som igjen kan lede klatrerne til å senke sin mentale beredskap. Ut fra dette kan vi si at sikkerhet basert på egenferdighet er mer robust enn sikkerhet basert på tilrettelegging. Kombinert med det generelle prinsippet om eget ansvar for egen risiko, kan vi si at en robust tilnærming til klatresikkerhet taler for pedagogisk i stedet for fysisk tilrettelegging.

Enten klatringen foregår på borebolter eller naturlige sikringer, må klatrere utendørs bygge sin egen sikkerhet på egne vurderinger. Klatrerne må selv kunne vurdere risikoen, selv vurdere om de er rustet for akkurat den ruta, og selv vurdere om de vil klatre den eller ikke.

6. Sikkerhet ved gjennomføring

At bolting er tilrettelegging for enklere klatring har også betydning for hvordan selve boltingen bør gjennomføres. Når det settes bolter på nye ruter, betyr det at ruta en gang for alle flyttes fra friklatredomenet til sportsklatredomenet. For klatrerene vil utfordringen dreies vekk fra en kombinasjon av bevegelse, sikringsarbeid og situasjonsvurdering og over i retning av en rein bevegelsesutfordring. Sikringstekniske utfordringer er ikke lenger ønskelige.

Når et felt eller et utvalg ruter skal nyboltes eller reboltes, vil den som bolter påta seg noen vurderinger på vegne av seinere klatrere. Selv om hver klatrer fortsatt vil ha fullt ansvar for sin egen sikkerhet, betyr teknisk tilrettelegging å invitere andre klatrere til å stole på de faste forankringene – inkludert klatrere med liten erfaring. Boltingen bør ta hensyn til dette.

Følgende hensyn og spørsmål knyttet til sikkerhet bør vurderes før gjennomføring:

1. Slitasje og vedlikehold. Bolter og faste forankringer ute i naturen vil eldes og svekkes som følge av korrosjon og forvitring. Sikker klatring på lang sikt avhenger av at forankringene kan vedlikeholdes:

- Finnes det en klubb eller et stabilt klatremiljø rundt feltet som med en viss sannsynlighet kan påta seg et framtidig vedlikehold?
- Eller er det grunn til å tro at feltet vil forfalle når den første interessen har lagt seg?
- Tilsier beliggenhet og kvalitet at feltet vil bli brukt i lang tid?

2. Kvalitet og bestandighet. Ved enhver form for bolting bør det tilstrebes lengst mulig levetid for utstyret, samtidig som man har mulighetene til framtidig vedlikehold for øye.

- Brukes utstyr av beste kvalitet (fortrinnsvis limbolter)?

3. Plassering og fallsikkerhet. Plassering som gir risiko for bakkefall eller andre farlige fall må unngås, likeså unødig vanskelige sikringsposisjoner (ta hensyn til ulik kroppshøyde). Utover dette minstekravet kan boltenes plassering være et spørsmål om ønsket stil (se del 9).

- Kan rutene konsekvent boltes for maksimal fallsikkerhet?

4. Rydding. På tilrettelagte klatrefelt har klatrerne gjerne en lavere oppmerksomhet om løst fjell og andre naturlige farer enn på ruter som er naturlig sikret. Selv om slike farer aldri kan elimineres helt, er det naturlig å følge opp bolting med rydding.

- Er ruta rein nok til at uerfarne klatrere kan gå den med akseptabel sikkerhet?

5. Kompetanse. Sikker bolting krever kunnskaper om hvordan arbeidet skal gjøres, både for å sikre at forankringene sitter som de skal og for å påse at ruta blir sikker å klatre.

- Har den som skal stå for boltingen nødvendig kompetanse?

6. Bolting av flertaulengders ruter. Hvis lengre ruter tilrettelegges gjennom bolting, vil det kunne føre flere klatrere, også uerfarne, opp i mye mer seriøse situasjoner og mer utsatt terreng enn bolting på sportsklatrefelt. Det er diskutabelt å tilrettelegge for dette.

- Har ruta eller feltet en enkel og sikker retur som kan gjøres med minimalt utstyr uansett vær?

7. Rebolting. Ruter som er boltet tidligere kan ha forankringer av dårlig eller usikker holdfasthet og/eller er dårlig plassert mht fare for farlige fall.

- Bør forankringspunktene plassering justeres ved rebolting?

7. Bolter eller naturlige forankringer?

Det har vært et rådende syn at ruter som kan sikres naturlig, ikke skal boltes. Hoveddelen av dette spørsmålet er av etisk natur, men i noen tilfeller kan det også ha en sikkerhetsmessig side. Dette gjelder først og fremst for miksruter der en overvekt av forankringene er faste og et fåtall er naturlige, og særlig på felt som ellers har en hovedtyngde av bolteruter. Hvis faren er til stede for at klatrere går på ruta uten å ha med naturlige sikringsmidler og fristes til å klatre ut over naturlige sikringspunkter uten å sikre, bør det vurderes om ruta skal helboltes.

Enkeltruter kan likevel ha en spesiell historie som tilsier at de ikke skal boltes, eller at opprinnelig sikringsstil skal beholdes (se punkt 9).

8. Etikk

Bolting vekker ofte mangesidige og engasjerte diskusjoner av etisk ladde spørsmål. NKF's oppgave i så måte er ikke å fremme fasitsvar, men å stimulere til diskusjon og å sørge for at viktige problemstillinger blir tilstrekkelig belyst og drøftet før et prosjekt settes i gang.

Følgende hensyn og spørsmål kan være aktuelle.

8.1. Tilrettelegging som gode eller onde

For nye generasjoner av klatrere, særlig alle med bakgrunn fra inneveggene, kan bolting være det som skal til for å åpne nye og spennende klatremuligheter utendørs. På et annet nivå gjelder det samme der bolting er det som skal til for i det hele tatt å kunne sikre på ei (typisk vanskelig) rute. Bolting kan være et generelt gode for sportsklatrere med større glede av bevegelse enn av sikringshåndverk. Disse godene må veies opp mot potensielle ulemper for

andre, enten det er å forstyrre en opplevelse av klatring på egne sikringer, inngrep i et ellers urørt område, eller konsekvenser av økt ferdsel.

- Vil teknisk tilrettelegging kunne skape konflikter eller ulemper for andre?

8.2. Klatreopplevelser

Bolting og annen tilrettelegging av klatrefelt kan ha betydning for andre personers opplevelse av området eller av klatringen i seg selv. Sistnevnte gjelder spesielt hvis det er snakk om å bolte ruter som kan sikres naturlig og dermed forbli eller gjøres til en større utfordring enn de er med faste forankringer.

- Kan teknisk tilrettelegging gå på bekostning av nåværende eller potensielle framtidige utfordringer ved naturlig sikret klatring på de samme rutene?

8.3. Naboer og grunneiere

Det er ikke uvanlig at økt ferdsel fører til konflikter med grunneiere, naboer eller andre brukere av et område. Konfliktene kan være knyttet til støy og forstyrrelser, ferdselsslitasje, forsøpling, uregulert parkering eller at klatrere tar seg utilbørlig til rette. Dette kan som regel forutses og avbøtes med avtaler og tiltak. Spørsmålet kan også kreve en avveining mellom allemannsretten og private rettigheter. Allemannsretten er en rett som må utøves under ansvar, også av klatrere.

- Vil tilrettelegging føre til forstyrrelser og/eller slitasje som følge av økt ferdsel?
- Bolting krever grunneierens tillatelse. Er denne sikret gjennom en grunneieravtale?
- Kan eller bør spesielle tiltak gjennomføres for å avhjelpe problemer med atkomst, parkering, ferdselsslitasje, søppel og andre forstyrrelser (ordnet parkering, merket atkomstveg, beskyttelse mot ferdselsslitasje, informasjon på stedet eller annet)?

8.4. Naturvern

Hvis urørt natur ses på som et gode i seg selv, bør terskelen for tilrettelegging ligge betydelig høyere i slike naturområder enn ved bebygde områder og andre områder som er tilrettelagt fra før.

- Vil bolting ødelegge et eksisterende preg av urørt natur og jomfruelig klatring?
- Vil tiltaket føre til stor slitasje eller økt ferdsel som kan være forstyrrende?
- Kan tiltaket og økt bruk forstyrre dyre- eller plantearter som er truet eller sårbare, som hekkende rovfugl?
- Er området formelt vernet? (I så fall skal det ikke gjennomføres tiltak som er i strid med vernebestemmelsene eller som kan gå på bekostning av vernets formål.)

8.5. Inngrep (estetikk)

Teknisk tilrettelegging og faste installasjoner kan virke skjemmende om de blir unødig iøynefallende.

- Kan det brukes utstyr som har ”naturlig” farge og overflate?
- Kan (spor av) gammelt, rustent og skjemmende utstyr fjernes?

8.6. Tradisjoner

Under den etiske hovedoverskriften hører også diskusjoner om bolting er i samsvar med eller bryter med nasjonale og lokale tradisjoner. Hvis boltingen anses å bryte med tradisjonen, må det også drøftes om et tradisjonsbrudd kan være berettiget ut fra ett eller flere andre hensyn. Spørsmål kan også oppstå om hvem som skal forvalte tradisjonen. Et vanlig syn er at dette bør være de klatrerne som har brukt området i lengst tid, vanligvis de som bor i området. Men i noen områder kan det være tilreisende klatrere som har stått for de eldste og fleste av

rutene, og i andre kan det tenkes at feltet/områdene brukes av tilreisende i langt større grad enn lokale klatrere. Visse klatreområder kan sies å ha nasjonal betydning.

- Hvem er i så fall meningsberettiget?

8.7. Nasjonale tradisjoner

Noen tradisjoner kan sies å være etablert på nasjonalt nivå:

- Prinsippet om ”sporløs ferdsel”
- Ikke bolte der det kan sikres naturlig
- Det er få eksempler på bolting av flertaulengders ruter, sannsynligvis ut fra en generell tilbakeholdenhet med tekniske inngrep ”i fjellet”.
- Det er heller ikke vanlig å bore standplasser på ruter som ellers er naturlig sikret.
- Derimot er det ikke helt uvanlig å anlegge rappellruter med faste forankringer, også i fjellet. Dette kan avhjelpe flere vanlige problemer (samle rappellene på ett eller få steder pr felt, unngå etterlatt sikringsutstyr og klaser av gjenhengte, værbitte slynger, begrense rappellering fra enkle sikringspunkter).

8.8. Lokale tradisjoner

I tillegg til de nasjonalt etablerte tradisjonene, kan vi ha varierende, lokale tradisjoner knyttet til:

- Generelt strengere eller mer liberal praksis for bolting
- Ulik praksis for etablerte og nye felt
- Boltetil (se nedenfor).

Bestemte lokale holdninger eller tradisjoner kan være berettiget av et ønske om å fordele godene mellom klatrere av ulike tilbøyeligheter, eller å ha en forutsigbar standard på klatringen i et gitt område.

9. Stil

Begrepet ”stil” har alltid vært viktig i klatring, ved at prestasjoner måles på en skala som sier at klatring med færre og enklere hjelpemidler er suksessivt bedre stil. Denne skalaen er relevant også for sikring.

9.1. Naturlige eller faste forankringer?

Klatring på naturlige forankringer er mer krevende enn klatring på faste forankringer, og regnes derfor som ”bedre” stil (jf punkt 6). ”Stil” kan anses som etisk nøytralt, men får en etisk side ved sikring med borebolter fordi dette forandrer rutas karakter og dermed påfølgende klatreres opplevelse. Flere momenter knyttet til stil kan diskuteres for seg:

- Å bolte ei rute som kan sikres naturlig, er å invitere til ”dårligere” klatrestil.
- Bolting av ruter som nå eller i framtiden kan sikres naturlig, vil redusere utvalget av potensielle utfordringer for dem som ønsker å prøve seg med ”beste” stil.
- Av disse kan bolting bli betraktet som å ”bringe ruta ned til klatrerens nivå”, jf diskusjonen om Fosslimonster og Messners ”drapet på det umulige”.

9.2. Djerv eller sikker bolting?

Stilbegrepet kan også knyttes til måten boltene plasseres på. Vi har diskutert aksept eller ikke-aksept for blanding av faste og naturlige forankringer. I tillegg kan det være et spørsmål om boltene skal plasseres tett eller spredt.

- Skal bolter og naturlige forankringer blandes eller ikke blandes i det gitte tilfellet?
- Hvis blanding er akseptert, finnes det en grense for hvor få (mange) naturlige punkter som aksepteres mellom faste, og omvendt?
- Skal feltet utvikles for dem som setter pris på ”dristig” bolting, eller for dem som foretrekker ”trygg”?
- Skal følelsen av utklating være en del av opplevelsen, eller skal den være konsentrert om trygg bevegelsesglede?
- Kan følelsen av djerpe linjer beholdes selv om rutene boltes for å unngå bakkefall?

9.3. Førstebestigerens rett?

Et spesialtilfelle av stildiskusjonen gjelder spørsmålet om historien og førstebestigerens rett skal tas hensyn til ved eventuell rebolting eller nybolting.

- Vil bolting eller rebolting etter andre prinsipper forandre rutas karakter?
- Kan ruta og stilen den ble gått i sies å ha historisk betydning?
- Har førstebestigeren selv synspunkter på hvordan ruta skal sikres?

Svaret kan avhenge av om førstebestigeren sikret i pakt med en bestemt stilnorm, eller om eventuelle bolter ble satt som de ble av mangel på utstyr.

10. Rebolting

Rebolting har som regel til hensikt å sørge for at det er sikkert å bruke fast utstyr i veggen, som bolter og toppankre, og å gjøre boreboltruter så sikre som mulig uten at det ødelegger rutas karakter eller bryter med andre hensyn. For rebolting gjelder alle de samme hensynene og spørsmålene som ved første gangs bolting. I tillegg får følgende spørsmål spesiell vekt:

- Er det bred aksept for tiltaket, også blant førstebestigere og tidligere brukere av feltet?
- Kan (bør) det gjøres en full opprydding av eldre utstyr, slik at feltet får en enhetlig standard og sikkerhet?
- Er det aksept for eventuelt å endre sikringspunktene plassering for å oppnå bedre sikkerhet (unngå farlige fall og vanskelige sikringsposisjoner)?

11. Ansvar og juridiske forhold

Montering av faste sikringspunkter reiser spørsmål om juridisk ansvar for vedlikehold og eventuelle ulykker. Dette er behandlet i Pål Jensens utredning ”Klatring og erstatningsansvar” og i en artikkel om samme tema i Klatring høsten 2011. De viktigste konklusjonene er:

- Hver enkelt klatrer bærer normalt det fulle ansvaret for sin egen klatring utendørs, inkludert en selvstendig vurdering av hvordan sikringsarbeidet skal gjøres og om individuelle sikringspunkter kan festes lit til eller ikke.
- Den som står for bolting må sørge for å gjøre kyndig arbeid, med tilstrekkelig fagkunnskap og i pakt med alminnelig aktsomhet.
- Objektivt ansvar ved ulykker er ikke sannsynlig, men kan ikke helt utelukkes.

Ved bolting vil juridiske vurderinger også kunne komme inn i forbindelse med:

- Grunneieravtaler
- Parkering og atkomstrettigheter
- Allemannsrett, arealsikring (regulering) og avtaler om offentlige bidrag
- Eventuell drifts- og vedlikeholdsavtale

Noe av dette er behandlet i Pål Jensens utredning ”Klatring og etablering av klatrefelt – noen tingsrettslige spørsmål”.

12. Pekere

Klatring og erstatningsansvar:

<http://klatring.no/LinkClick.aspx?fileticket=Dhe2QgrtRaE=&tabid=4769>

Klatring og etablering av klatrefelt – noen tingsrettslige spørsmål:

<http://klatring.no/LinkClick.aspx?fileticket=EQ/jTGJppSA=&tabid=4769>

Hvem har skylda?

<http://klatring.no/LinkClick.aspx?fileticket=Ad4X1DrYmN4%3d&tabid=5704>